עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פי"ח מהל' עבדים הל"ג [וכרב יוסף בגיטין לח. דצריך ג"פ] סמג לאוין קמ טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' סד:

ב [מיי' פי"ג מהל' מלכים הל"א טוש"ע אה"ע סי' ב סעיף ה בהגה]:

כה ג מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הל"ז סמג לאוין קיז טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' כב:

כו ד מיי' שם פי"ט הלכה יא סמג שם טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' כב:

היום יושב בחיקו של אברהם היום נולד רב יהודה בבבל דאמר מר כשמת ר' עקיבא נולד רבי כשמת רבי נולד רב יהודה כשמת רב יהודה נולד רבא א] כשמת רבא נולד רב אשי ללמדך [ב]שאין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו שנאמר [1]וזרח השמש ובא השמש עד שלא כבתה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל הרמתי שנאמר [2]ונר אלהים טרם יכבה ושמואל שוכב וגו' [3]צוה ה' ליעקב סביביו צריו [ג]רב יהודה אמר כגון הומניא לפום נהרא [4]ויהי כהנבאי ופלטיהו בן בניהו מת ואפול על פני ואזעק קול גדול ואומר אהה אדני ה' רב ושמואל חד אמר לטובה וחד אמר לרעה מאן דאמר לטובה כי הא דאיסתנדרא דמישן חתניה דנבוכדנצר הוה שלח ליה מכולי האי שבייה דאייתית לך לא שדרת לן דקאי לקמן בעי לשדורי ליה מישראל א"ל פלטיהו בן בניהו אנן דחשבינן [ד]ניקו מקמך הכא ועבדין ניזלו להתם ואמר נביא מי שעשה טובה בישראל ימות בחצי ימיו מאן דאמר לרעה דכתיב [5]ותבא אותי אל שער בית ה' הקדמוני הפונה קדימה והנה בפתח השער עשרים וחמשה איש ואראה בתוכם את יאזניה בן עזר ואת פלטיהו בן בניהו שרי העם וכתיב [6]ויבא אותי אל חצר בית ה' הפנימית והנה פתח היכל ה' בין האולם ובין המזבח כעשרים וחמשה איש אחוריהם אל היכל ה' ופניהם קדמה ממשמע שנאמר ופניהם קדמה [ה]איני יודע שאחוריהם כלפי מערב מה תלמוד לומר [אחוריהם] אל היכל ה' מלמד שהיו (א) [ו]מפריעין עצמם ומתריזין עצמם כלפי מעלה וקאמר נביא מי שעשה הרעה הזאת בישראל ימות על מיטתו תסתיים דשמואל דאמר לרעה דאמרי' רבי חייא בר אבין אמר שמואל מושכני הרי היא כגולה ליוחסים מישון לא חשו לה לא משום עבדות ולא משום ממזרות אלא כהנים שהיו בה לא הקפידו על הגרושות לעולם אימא לך שמואל אמר לטובה ושמואל לטעמיה דאמר [ח]המפקיר [א]עבדו יצא לחירות ואינו צריך גט שחרור שנא' [7]כל עבד איש מקנת כסף עבד איש ולא עבד אשה אלא עבד שיש לו רשות לרבו עליו קרוי עבד עבד שאין לרבו רשות עליו אין קרוי עבד אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים כל ארצות בחזקת כשרות הם עומדות אמימר שרא ליה לרב הונא בר נתן למינסב איתתא מחוזייתא אמר ליה רב אשי מאי דעתיך דאמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי ר' מאיר אבל חכ"א [ט]כל ארצות בחזקת כשרות הן עומדות והא בי רב כהנא לא מתני הכי ובי רב פפא לא מתני הכי ובי רב זביד לא מתני הכי אפ"ה לא קיבלה מיניה משום דשמיע ליה מרב זביד דנהרדעא ת"ר [י]ממזירי ונתיני [כ]טהורים לעתיד לבא דברי ר' יוסי ר' מאיר אומר אין טהורים אמר לו ר' יוסי והלא כבר נאמר [8]וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם אמר לו ר' מאיר כשהוא אומר מכל טומאותיכם ומכל גלוליכם ולא מן הממזרות אמר לו ר' יוסי כשהוא אומר אטהר אתכם הוי אומר אף מן הממזרות בשלמא לרבי מאיר היינו דכתיב [9]וישב ממזר באשדוד אלא לר' יוסי מאי וישב ממזר באשדוד כדמתרגם רב יוסף יתבון בית ישראל לרוחצן בארעהון דהוו דמו בה לנוכראין אמר רב יהודה אמר שמואל [ל]הלכה כרבי יוסי אמר רב יוסף אי לאו דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי הוה אתי אליהו מפיק מינן צוורני צוורני קולרין[מ] ת"ר [נ]גר [ס]נושא ממזרת[ע] דברי ר' יוסי ר' יהודה אומר גר לא ישא ממזרת [פ]אחד גר ואחד עבד משוחרר וחלל מותרים בכהנת מ"ט דרבי יוסי חמשה קהלי כתיבי

חד

היום יושב בחיקו של אברהם. י"א מת היום ואם כן אין זה רב אדא שבגמרא. ונראה [ו]דהא יושב בחיקו של אברהם אבינו שנכנס לברית מילה וזה רב אדא בר אהבה שהאריך ימים הרבה[ז] משמת רבי עד דורות אחרונים בימי רב נחמן בר יצחק כדאמרינן בבבא בתרא (דף כב.): **צוה ה' ליעקב סביביו צריו.** צרים שהיו סובבים אותם בארצם דהיינו עמון ומואב שהצירו להם יותר מן הכל כדאמרינן בחלק (סנהדרין דף צו:) עמון ומואב שכיני בישי דירושלים היו אותם צוה שיהיו סובבים אותם אף בגלותם כגון הומניא דכולה דעמונאי היא כדאמרי' לעיל[פ] הושיבם סנחריב בבבל והיו מצירים לישראל שבפום נהרא: **חד אמר לטובה.** היה מייליל הנביא עליו: **וחד אמר לרעה.** שהיה רע בעיניו שמת מיתה יפה: **דאיסתנדרא דמישן.** שלטון של מישן: **מי שעשה הטובה הזאת.** שהציל את הגולה מלהיות עבדים [צ]לעבדות: **איני יודע שאחוריהם אל ההיכל.** [ק]שהיה במערב העזרה מה תלמוד לומר אחוריהם וגו' אחוריהם ממש כשהוא מפורע שהיו מתכוונין להראות אחוריהם לגנאי: **תסתיים דשמואל הוא דאמר לרעה.** דשמואל לית ליה הא [ר]דאמר דעבדים נשתלחו למישן מדקאמר לא חשו לה משום עבדות: **לעולם אימא לך שמואל הוא דאמר לטובה.** דאית ליה הא דנשתלחו עבדים למישן והאי דקאמר לא חשו לה משום עבדות שמואל לטעמיה דאמר עבד שאין לו לרבו רשות עליו אין קרוי עבד והני נמי מאחר שגזלום מהם ונתייאשו מהם זהו [ש]הפקר כדאמרינן בגיטין (דף לט:) נתייאשתי מפלוני עבדי ומשום לשון הפקר נקט לה דכיון דאתייאש ליה מיניה פקע ליה רשותיה: **ואינו צריך גט שיחרור.** להיות מותר בישראל: **זו דברי רבי מאיר.** מתני' דקתני דעלו פסולין לארץ ישראל ומשמע דאין כל הארצות בחזקת מיוחסות חוץ מבבל בלבד כדאמר בריש פירקא (לעיל דף סט:) דמסייע ליה לרבי אלעזר דקאמר ייחס עזרא את בבל: **מחוזייתא.** ואין מחוזא בתוך גבולי בבל האמורים לענין יוחסין: **והא בי רב כהנא לא מתנו לה הכי.** משמיה דשמואל אלא כדאמר לעיל כל הארצות בחזקת פסולות ואמר רב יהודה אמר שמואל כל הארצות עיסה: **דרב זביד מנהרדעא.** לאו היינו רב זביד סתמא: **וישב ממזר באשדוד.** יבדלו הממזרים מהם וישבו בפני עצמם: **יתבון בית ישראל לרוחצן.** תרגום של וישב: **דהוו דמיין בה לנוכראין.** תרגומו של ממזר. והכי קאמר וישב העם שהיה מנוכר מגבול ארצו ונטרד כממזר באשדוד גם הוא מגבול ארץ ישראל ויהושע חלקה להם אע"פ שלא נכבשה בימיו כדכתיב (יהושע יג) אתה זקנת באת בימים והארץ נשארה הרבה מאד לרשתה וקא חשיב ואזיל חמשת סרני פלשתים העזתי והאשדודי וגו': **צוורני צוורני.** חבורות חבורות. ל"א קולרין קולרין והוא לשון מעשה בקולר של בני אדם דסוף יבמות (דף קכב.): **גר נושא ממזרת.** דקסבר קהל גרים לא איקרי קהל והולד ממזר דכתיב[ת] לו הלך אחר פסולו: **לא ישא ממזרת.** קסבר דקהל גרים איקרי קהל: **מותרים בכהנת.** ואע"פ שהכהנים אסורים בגיורת ומשוחררת וחללה דקסבר לא הוזהרו כהנות כשירות להנשא לפסולין לאותן שהפסול אינו מוזהר עליהן כגון אלו: **חמשה קהלי כתיבי.** גבי אזהרת פסולי יוחסין לא יבא ממזר בקהל ה' (דברים כג) לא יבא לו בקהל (שם) לא יבא עמוני ומואבי בקהל (שם) לא יבא להם בקהל (שם) דור שלישי יבא להם בקהל למצרי ולאדומי (שם) וקהל דגבי פלוע דכא (שם) לא חשיב דלאו מן פסולי יוחסין קא משתעי:

חד

היום יושב בחיקו של אברהם אבינו. פירש בקונטרס יש אומרים מת ול"כ אין זה רב אדא בר אהבה שבגמרא ונראה לומר יושב בחיקו של אברהם שנכנס לברית מילה וזה רב אדא בר אהבה שהאריך ימים הרבה משמת רבי עד דורות אחרונים בימי רב נחמן בר יצחק כדאמרי' בב"ב (דף כב.[א]) אך ר"י פי'[א] דשני רב אדא בר אהבה הוו[ב]: **חמשה** קהלי כתיבי. פי'[ג] גבי אזהרת פסולי יוחסין אבל קהל דגבי פלוע דכא לא חשיב דלאו בפסולי יוחסין משתעי: עוד אומר ר"י משום דלא שייך ביה קהל:

וחד

מסורת הש"ס

א) יומא לח:, ב) יבמות כז: ע"ש שהיא רב, [בכתי"י אמר רב יהודה אמר רב], ג) [בעי' יקים מקמך. וצ"ל ניקום קמך. רש"ש], ד) סוטה מג: יומא עז., ה) [בכתי"י פורעין ומתריזין כלפי מטה, ובעי' ביומא ובסוטה. ושם לא הובא בב"ח מידי], ו) [לעיל עא: ע"ב], ז) יבמות מח. נזיר סב: גיטין לח:, ח) [לקמן עו:], ט) תוספתא דקידושין פ"ה ה"ב, י) [בכתי"י רב], כ) [עי' תוס' דסנהדרין טו: ד"ה שור ושם נא: יתוס' זבחים מה. ד"ה הלכתא], ל) [בס"א ליתא קולרין], מ) תוספתא דקידושין פ"ה ה"ג [לעיל סז.], נ) [בכתי"י ודפו"ר טסף: והולד ממזר. וכל"ל ר"ש מדעסייאו], ס) [ברש"י שבעי' דהלי], ע) [עי' תענית כ ע"ב], פ) [בכתמוד אן], צ) [ברש"י שבעי' לעבדות. ושל תמניה דנבוכדנצר], ק) [בדפו"ר ובעי' שהוא], ר) [צ"ל דאמרינן, בדפו"ר דאמ'], ש) [צ"ל הפקרם, בדפו"ר הפקר'], ת) [דברים כג, ב, ועי' יבמות עח ע"א, ולעיל סז ע"א], א) [ע"ש בתוס' ד"ה אמר ליה], ב) [ועי"ע תוס' בתענית כ: ד"ה א"ל], ג) [ונראה דיש להוסיף בקונטרס].

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' מלמד שהיו מתריזין כלפי מטה ומפריעין עצמם כלפי:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' כשמת רבא נולד רב אשי. הרמב"ם בהקדמת חבורו היה לו הגירסא עד שלא מת רבא נולד רב אשי וכ"כ בעל הלכות דף יא ע"ב:

◆

מוסף רש"י

כגון הומניא לפום נהרא. כהומניא יושים הם ומצירין לבני פום נהרא, שהם ישראל עניים (יבמות טז.). **ממשמע שנאמר ופניהם קדמה כו'.** שהיו עומדים פתח ההיכל כדכתיב בריש' דקרא והנה פתח היכל ה' כעשרים וחמשה איש, ולא הוה ליה למיכתב אלא ופניהם קדמה וממילא ידענא דאחוריהם אל היכל ה', שהיכל הוא במערב ופתחו בכותל מזרחי (סוכה נג:). **שהיו מפריעין.** מגלין, ומתריזין. רעי (שם). **המפקיר עבדו יצא לחירות.** מלהשתעבד לרבו עוד (גיטין לח.).

◆

מוסף תוספות

א. (מפרש מה הוקשה לר"י) ולא נהירא דההוא דהתם היה תלמידו של רבא והאיך יתכן שניטול ביום שמת רבי והיה תלמידו של רבא הא אמרינן ביום שמת רבי נולד רב יהודה וביום שמת רב יהודה נולד רבא וכו'. תוס' הרא"ש ועי' מהרש"א. ב. דההוא פסול הגוף. ריטב"א.

◆

תוס' ר"י הזקן

זו דברי ר' מאיר. מתני' דתני דעלו פסולין לארץ ישראל דמשמע דאין כל ארצות בחזקת כשרות חוץ מבבל. נושא ממזרת. דלא איקרי קהל, הילכך אינהו [לא הוו בכלל] לא יבא ממזר בקהל ה'.

◆

תורה אור השלם

1. וזרח השמש ובא השמש ואל מקומו שואף זורח הוא שם: קהלת א ה
2. ונר אלהים טרם יכבה ושמואל שכב בהיכל יי אשר שם ארון אלהים: שמואל א ג ג
3. פרשה ציון בידיה אין מנחם לה צוה יי ליעקב סביביו צריו היתה ירושלם לנדה בינהם: איכה א יז
4. ויהי כהנבאי ופלטיהו בן בניה מת ואפל על פני ואזעק קול גדול ואמר אהה אדני יי כלה אתה עשה את שארית ישראל: יחזקאל יא יג
5. ותשא אתי רוח ותבא אתי אל שער בית יי הקדמוני הפונה קדימה והנה בפתח השער עשרים וחמשה איש ואראה בתוכם את יאזניה בן עזר ואת פלטיהו בן בניהו שרי העם: יחזקאל יא א
6. ויבא אתי אל חצר בית יי הפנימית והנה פתח היכל יי בין האולם ובין המזבח כעשרים וחמשה איש אחריהם אל היכל יי ופניהם קדמה והמה משתחויתם קדמה לשמש: יחזקאל ח טז
7. וכל עבד איש מקנת כסף ומלתה אתו אז יאכל בו: שמות יב מד
8. וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם: יחזקאל לו כה
9. וישב ממזר באשדוד והכרתי גאון פלשתים: זכריה ט ו